

Kas notiek

bērnu seksuālas izmantošanas prevencijas lauciņā?

Kopsavilkums no "Centrs Dardedze" rīkotās ekspertu padomes 25.03.2026.

LABKLĀJĪBAS MINISTRIJA

- Šobrīd notiek pētījums **"Atkārtota sociālā rehabilitācija bērniem, kuri cietuši no prettiesiskām darbībām: cēloņi, sekas un sistēmiskie izaicinājumi"**, kura mērķis ir iegūt kvalitatīvus datus par atbalsta sistēmu un atbalsta instrumentu pieejamību no vardarbības cietušiem bērniem, kuri saņem valsts finansētu sociālo rehabilitāciju. Pētījuma ietvaros tiek analizētas konkrētu bērnu lietas, kuri ir saņēmuši atkārtotu sociālo rehabilitāciju krīzes centros. Šo bērnu lietas secīgi tiek analizētas krīzes centros, kas snieguši valsts finansēto sociālās rehabilitācijas pakalpojumu institūcijā, attiecīgajos sociālajos dienestos un bāriņtiesās, paralēli – ar likumisko pārstāvju piekrišanu – veicot bērnu intervijas par viņu pieredzi, uzturoties krīzes centros un pēc rehabilitācijas noslēguma. Pētījums noslēgsies jūlijā.
- Sadarbībā ar Latvijas Bērnu fondu esam uzsākuši pilotprojektu **"Sociālās rehabilitācijas kurss 40 vai 70 dienas"**, kura mērķis ir noskaidrot, vai ilgāks rehabilitācijas periods un skaidrāk strukturēti kursa posmi uzlabo pakalpojuma kvalitāti un efektivitāti, veicina bērna adaptāciju un pielāgošanos atbalsta saņemšanai, kā arī sekmē mērķtiecīgu turpmāko atbalstu bērna dzīves vidē. Pilotprojekta ietvaros tiek stiprināta starpinstitucionālā sadarbība, uzsverot regulāru informācijas apmaiņu un profesionālu dialogu kā efektīvas sadarbības pamatu. Sociālās rehabilitācijas plāns pēc bērna vajadzību izvērtēšanas tiek izstrādāts krīzes centrā sadarbībā ar sociālo dienestu un citām iesaistītajām institūcijām. Pakalpojuma noslēgumā, balstoties uz sadarbībā iegūto informāciju un bērna rehabilitācijas gaitu, tiek izstrādātas mērķtiecīgas rekomendācijas bērna turpmākajam atbalstam. Pilotprojekts ilgs 12 mēnešus, un reizi ceturksnī notiks visu iesaistīto pušu tikšanās, lai savstarpēji apmainītos ar informāciju, identificētu izaicinājumus, izvērtētu ieguvumus un trūkumus, kā arī vienotos par aspektiem, kas saglabājami, maināmi vai pilnveidojami turpmākajā darbā.

Dardedze

Šīs abas aktivitātes tiek īstenotas Ministru kabineta 2009. gada 22. decembra noteikumu Nr. 1613 "Kārtība, kādā nepieciešamo palīdzību sniedz bērnam, kurš cietis no prettiesiskām darbībām" (turpmāk – normatīvais akts) pārskatīšanas un pilnveides kontekstā.

Aktualitātes saistībā ar bērnu seksuālās izmantošanas prevenci LM īstenotā ESF+ projekta "Atbalsta instrumenti vardarbības ģimenē mazināšanai" ietvaros:

- **Vebinārs par ievilināšanu:** Kas ir ievilināšana un kā tā izpaužas klātienē un digitālajā vidē? Kādi individuālie un vides faktori veicina ievilināšanu un palielina risku bērniem un jauniešiem? Kā atpazīt brīdinājuma pazīmes un iespējamās sekas bērna labbūtībai un attīstībai? Kā uzsākt sarunu ar bērnu vai jaunietai un kā droši reaģēt uz aizdomām par ievilināšanu? Kā rīkoties, ja tiek pārkāptas profesionālās robežas, un kur meklēt padomu, atbalstu un palīdzību? Ieraksts pieejams projekta lapas sadaļā "Ievilināšana": <https://www.lm.gov.lv/lv/ievilinasana>
- Pētījums "Bērnu nevardarbīgas audzināšanas prakse ģimenēs". Gala ziņojums un prezentācija par datiem pieejama šeit: <https://www.lm.gov.lv/lv/petijums-par-bernu-nevardarbibas-audzinasanas-praksi-gimenes>
- Konferences "Kā audzināt bērnu bez vardarbības: vides, speciālistu un kopienas nozīme" resursi un video ieraksts: <https://www.lm.gov.lv/lv/konference-ka-audzinat-bernu-bez-vardarbibas-vides-specialistu-un-kopienas-nozime-25112025>, kā arī šeit ir konferences žurnāls ar papildus ekspertu intervijām un citiem vērtīgiem resursiem: <https://www.lm.gov.lv/lv/media/32786/download?attachment>
- 30. aprīlī plānots pasākums **par nevardarbīgu bērnu audzināšanu**, lai aktualizētu, kā pētījumā iegūtos datus izmantot politikas un aktivitāšu veidošanai. Galvenos datus izcels pētniece Zane Linde-Ozola, plānots ekspertu panelis (eksperti vēl tiks precizēti). Līga Bērziņa no uzvediba.lv vadīs darbu grupās par prevenciju, atbalstu riska grupām u.c.
- Gada 2. pusē plānota kampaņa **par emocionālo vardarbību**, īpaši par vardarbīgo kontroli, bet iekļaujot arī ievilināšanas tēmu, kampaņā plānoti arī atsevišķi pasākumi jauniešiem par ievilināšanas tēmu un drošām attiecībām.

Dardedze

- Darbu vismaz līdz š.g. decembra beigām turpina **vardarbības prevences tālrunis** vardarbības veicējiem vai potenciālajiem vardarbības veicējiem, ievācam arī statistiku, cik šo vardarbības vai potenciālo vardarbības gadījumu ir pret bērniem (šobrīd 10–15%), kā arī par vardarbības formām, statistika kopumā un tālruņa darbība izmēģinājuma projektā tiks prezentēta noslēguma pasākumā 2027. gada februārī, taču izskatām iespējas tālruņa darbību turpināt arī pēc šī termiņa.
- Tikko esam iesākuši darbu pie **divām terapijas metodēm** – TF-KBT vardarbībā cietušajiem nepilngadīgajiem (3–18 g.v. (pilngadībā noslēdzot pakalpojumu)) un multidimensionālo ģimenes terapiju vardarbību veikušiem nepilngadīgajiem (11–18 g.v. (pilngadībā noslēdzot pakalpojumu)), tuvākajos mēnešos tiks uzsākta speciālistu piesaiste abiem pakalpojumiem;
- Gada otrajā pusē plānoti **iepirkumi**, kas attieksies uz vecākiem un ārpusģimenes aprūpes speciālistiem par nevardarbīgu audzināšanu, skarot arī seksuālo vardarbību un kaitējošu seksuālo uzvedību.

VESELĪBAS MINISTRIJA

- VM sadarbībā ar SPKC un nozaru speciālistiem pilnveidots informatīvais materiāls “**Ieteikumi ārstniecības personām vardarbībā cietušā bērna atpazīšanai**”.
<https://www.spkc.gov.lv/lv/metodiskie-materiali#ieteikumi-arstniecibas-personam-vardarbiba-cietusa-berna-atpazisanai>
- SPKC mājaslapā pieejams arī informatīvais materiāls “**Vai mana seksuālā uzvedība var nodarīt kādam pāri?**”
<https://www.spkc.gov.lv/lv/media/18590/download?attachment>
- Turpinās pedagogu izglītošana atkarību profilakses programmas “UNPLUGGED” ieviešanai izglītības iestādēs.

IEKŠLIETU MINISTRIJA

- Iekšlietu ministrija ir sagatavojusi Pārskatu par nepilngadīgo noziedzības stāvokli un noziedzīgos nodarījumos cietušajiem bērniem 2025. gadā.
<https://www.iem.gov.lv/lv/media/14318/download?attachment>

TIESLIETU MINISTRIJA

- Š.g. 19. martā Saeimā atbalstīts tieslietu ministres priekšlikums **pagarināt noilguma termiņu no 20 uz 35 gadiem** par noziedzīgiem nodarījumiem, kas vērsti pret nepilngadīgas personas tikumību un dzimumneaizskaramību vai ar ko nodarīti smagi miesas bojājumi, kas saistīti ar dzimumorgānu kropļošanu vai reproduktīvo spēju zaudējumu, vai cilvēku tirdzniecībā, vai piespiešanā veikt abortu.

Vienlaikus attiecībā uz noziedzīgiem nodarījumiem, par kuriem var piespriest mūža ieslodzījumu, piemēram, par nepilngadīgā izvarošanu vai seksuālu vardarbību, noilguma termiņš pagarināts **no 30 uz 40 gadiem**. Tāpat paliek spēkā kārtība, ka jautājumu par noilguma piemērošanu, ja ir sasniegts maksimālais termiņš 40 gadi, izlemj tiesa.

- Tieslietu ministrijā sadarbībā ar Valsts policijas, prokuratūras un citu institūciju pārstāvju iesaisti ir noslēdzies darbs pie **Rokasgrāmatas par noziedzīgiem nodarījumiem pret nepilngadīgo tikumību un dzimumneaizskaramību** izstrādes. Rokasgrāmatā apkopota tiesiskā un praktiskā informācija par būtiskākajiem šīs jomas jautājumiem, tai skaitā par cietušā bērna tiesību un interešu prioritāti, bērnu tiesību regulējumu starptautiskajos tiesību aktos, noziedzīgo nodarījumu kvalifikācijas kritērijiem, kriminālprocesuālo darbību īpatnībām, bērna tiesību aizsardzības prasībām kriminālprocesā, starptautisko standartu piemērošanu un judikatūras nozīmīgākajiem akcentiem.

Rokasgrāmata ir paredzēta praktiķiem – Valsts policijai, prokuratūrai, tiesām un citiem iesaistītajiem speciālistiem – izmantošanai ikdienas darbā, lai veicinātu vienotu izpratni par tiesisko regulējumu nepilngadīgo aizsardzības jomā un veicinātu tā efektīvu, bērna interesēm atbilstošu piemērošanu.

Dardedze

Rokasgrāmata pieejama:

https://www.tm.gov.lv/sites/tm/files/media_file/RG_PAR%20NN%20PRET%20NEPILNGAD%C4%AAGO%20TIKUM%C4%AABU%20UN%20DZIMUMNEAIZSKARAM%C4%AABU.pdf

- Kopš š.g. 7. janvāra Tieslietu ministrija uz diviem gadiem pilda programmas "Bērna māja" **uzraudzības padomes vadīšanas** funkcijas.

IZGLĪTĪBAS MINISTRIJA

- Ar 2026. gada 1. septembri stāsies spēkā grozījumi Izglītības likumā, kas nosaka, ka izglītības iestāde izglītības programmas īsteno, nodrošinot izglītojamā vecumam atbilstošus sistēmiskus un mērķtiecīgus vardarbības novēršanas un labbūtības veicināšanas pasākumus, tai skaitā **īsteno programmu**, kas ietver vardarbības prevenciju, vardarbības gadījumu risināšanu un atbalstu iesaistītajām pusēm. Atbilstoši pašvaldībām tiek piešķirts finansējums.

VALSTS IZGLĪTĪBAS ATTĪSTĪBAS AĢENTŪRA

- Veikta mācību programmu pārskatīšana, salīdzinot tās ar **UNESCO vadlīnijām** un veicot atbilstošus pielāgojumus.
- Mainīsies pedagogu profesionālās pilnveides **programmu saskaņošanas kārtība**.
- Sadarbībā ar Rīgas Stradiņa universitāti plānots īstenot pedagogu profesionālās pilnveides programmu par seksuāli reproduktīvo veselību **13-18 gadus veciem jauniešiem**.
- Plānots turpināt **mācības** izglītības iestāžu vadītājiem "Vardarbības risku pārvaldība izglītības iestādēs".
- Profesionālās kompetences pilnveides programma pedagogiem "Seksuālā izglītošana: starptautiskā pieeja" vēl atrodas izstrādes stadijā.

Dardedze

BĒRNU AIZSARDZĪBAS CENTRS (BAC)

- Kopā ar “Centrs Dardedze” pārstāvjiem pabeigta bērnu seksuālas uzvedības **luksofora** pieejas pārskatīšana. Mērķis: veicināt vienotu dažādu jomu profesionāļu reakciju uz noteiktu bērnu uzvedību. Materiāls drīzumā tiks publicēts.
- Tiek apsvērtas iespējas veidot metodiku, lai padziļinātu izpratni un novērstu dažādus riskus **modeļu skolās un modes industrijā**. Plānots strādāt arī ar influenceriem.
- Plānotas vairākas informatīvas kampaņas jauniešiem, kā arī seksuālas vardarbības tēmas aktualizēšana novembrī.

BĒRNA MĀJA

- Notiek sagatavošanās darbi **Liepājas filiāles** izveidei.
- 21. un 22. aprīlī tiks atkārtotas **mācības tiesnešiem, prokuroriem, advokātiem un izmeklētājiem** “Cietušo bērnu nopratināšana Bērna mājā – NICHD protokols, pratināšanas psiholoģiskie un juridiskie aspekti”.
- Kopš novembra līdz aprīlim Valsts policijas līgumpsihologiem un BAC vecākajiem ekspertiem, kuri sarunājas ar bērnu administratīvo lietu ietvaros, BM sadarbībā ar Barnahus network, nodrošināja **padziļinātas apmācības** «Forensic interview with avatar practice course with additional module for supervision».
- “You are enough” **atbalsta grupa vecākiem**, kuru bērni cietuši no seksuālas izmantošanas, tiek pārcelta uz rudeni, lūgums sadarbības partneriem dalīties ar informāciju: <https://www.bernamaja.lv/resursi/atbalsta-grupas-anketa>
- Tiek veikti priekšdarbi, lai arī šoruden varētu nodrošināt padziļinātas 120 stundu **apmācības psihologiem**, kas strādā ar bērniem, kuri cietuši no seksuālas izmantošanas.

- 2025. gada novembrī tika organizēta informatīvi preventīva **kampaņa**, atzīmējot Eiropas dienu bērnu aizsardzībai no seksuālās vardarbības.
- 2025.gada nogalē VP GKPP Prevencijas vadības biroja pārstāvis deleģēts darbam **Eiropas komisijas ekspertu grupā**, kas kalpos kā sadarbības tīkls seksuālas vardarbības pret bērniem novēršanai. Tīkla mērķis ir nodrošināt koordinētu pieeju bērnu seksuālās izmantošanas novēršanā un bērnu aizsardzībā pret vardarbību; risināt pētījumu trūkumus, nepilnības izglītībā un sabiedrības informēšanā; nodrošināt atgriezenisko saiti starp praktiķiem un pētniekiem; stiprināt ES veikspēju un samazināt bērnu seksuālās izmantošanas izplatību ES.

Fokuss tiks vērsts uz prevencijas jautājumu visos līmeņos (gan pret cietušajiem, gan pret personām, kas varētu veikt šos noziegumus). Galvenās aktivitātes – sagatavot rekomendācijas, ieteikumus, ziņojumus; veicināt pētniecību un datu ievākšanu seksuālas vardarbības pret bērniem prevencijas jomā; palīdzēt sagatavot vadlīnijas, standartus, programmas un pasākumus seksuālas vardarbības pret bērniem prevencijai; uzlabot informācijas un labās prakses apmaiņu; izstrādāt un īstenot informēšanas un izglītošanas kampaņas, u.c.

- Ņemot vērā, ka Latvijā visbiežāk sastopamie cilvēku tirdzniecības ekspluatācijas veidi ir darbaspēka ekspluatācija un seksuālā ekspluatācija, atbilstoši "Cilvēku tirdzniecības novēršanas plānam 2025.–2027. gadam" un "Valsts policijas prevencijas stratēģisko uzdevumu plāna 2023.–2027.gadam" 13.2. punktam, kurā noteikts uzdevums – sagatavot atsevišķas Valsts policijas amatpersonas darbam ar cilvēku tirdzniecības jautājumiem, VP GKPP Prevencijas vadības birojs sadarbībā ar Iekšlietu ministrijas Nozares politikas departamentu 2025.gadā organizēja **apmācības** Valsts policijas reģionu prevencijas struktūrvienību deleģētajām personām.
- Sadarbībā ar centru "Dardedze" organizēts VP personālsastāva informēšanas pasākums par **programmas "ReDirection"** ieviešanu Latvijā un VP iespējām izplatīt informāciju par to.

Dardedze

2026.gadā izvirzītie uzdevumi:

- Sadarbībā ar VP Sabiedrisko attiecību nodaļu tiks turpinātas publicitātes/informēšanas aktivitātes.
- Centra "Dardedze" nodrošināto izdales materiālu izplatīšana par "ReDirection" rīku.
- Tiks nodrošināta aktīva dalība Eiropas komisijas ekspertu grupā – "seksuālas vardarbības pret bērniem novēršanas tīklā".
- "Cilvēku tirdzniecības novēršanas plānā 2025.–2027. gadam" noteiktā uzdevuma ietvaros, tiks īstenotas mērķētas informatīvas un izglītojošas aktivitātes vidusskolās un profesionālās izglītības iestādēs. Prioritāri darbs tiks plānots ar izglītības iestādēm, kurās notiek skolēnu vai studentu apmaiņas programmas, ir dalība starptautiskajos projektos ar ceļošanu uz citām valstīm vai tiek organizētas nometnes, jo šajās situācijās riski var būt paaugstināti.
- Plānotas mācības par nepilngadīgo pratināšanu Valsts policijas koledžā.
- Turpinās pratināšanas telpu uzlabošana.
- Top metodiskie materiāli par cietušo un liecinieku pratināšanu.

VALSTS PROBĀCIJAS DIENESTS

- 2026. gada 23. janvārī notika informatīvs pasākums Dienesta nodarbinātajiem, kuri specializējušies darbam ar personām, kuras veikušas noziedzīgu nodarījumu pret tikumību un dzimumneaizskaramību. Informatīvajā pasākumā centra "Dardedze" pārstāve informēja par ieviesto pašpalīdzības **programmu "ReDirection"**, savukārt Resocializācijas departamenta nodarbinātie sniedza ieskatu par iespējām to izmantot ikdienas darbā ar probācijas klientiem, kuriem uzraudzības gaitā tiek konstatētas tieksmes skatīties bērnu seksuālās izmantošanas materiālus. Ņemot vērā, ka minētais resurss ir pieejams salīdzinoši nesen, atgriezeniskā saite par pašpalīdzības programmas izmantošanu tiks sniegta 2026. gada otrajā pusē.
- Lai veicinātu Dienesta nodarbināto zināšanas un prasmes darbā ar personām, kuras veikušas noziedzīgus nodarījumus pret tikumību un dzimumneaizskaramību, 2026. gadā Dienests ir ieplānojis vairākus **mācību pasākumus**:
 - mācības par probācijas programmu, kuras tiek īstenotas minētajai mērķgrupai, vadīšanu;

Dardedze

- mācību kursa "Specializācija darbam ar probācijas klientiem, kuri veikuši dzimumnoziegumu" apguvi jaunajiem Dienesta speciālistiem darbā ar minēto mērķa grupu;
 - atjaunojošās mācības esošajiem speciālistiem darbā ar minēto mērķa grupu.
- Dienestā 2026. gadā plānotas mācības **brīvprātīgā darba veicējiem** par Atbildīguma un atbalsta apliem, kas ir specifiska brīvprātīgā darba programma, kuras mērķis ir novērst atkārtotu noziegumu izdarīšanu, pievēršoties vienam no galvenajiem riska faktoriem, ar ko saskaras probācijas klients – izslēgšanai no sabiedrības un vientulības izjūtai.

TIESĪBSARGS

- 2026. gada sākumā tiesībsardze sniedza atzinumu par **administratīvo pārkāpumu izskatīšanu vardarbības pret bērnu gadījumos iestādēs**. Tiesībsardze izvērtēja Bērnu aizsardzības centra un valsts policijas lēmumus administratīvajās pārkāpuma lietās. Vardarbība izglītības iestādēs joprojām ir sistemātiska problēma un administratīvā pārkāpuma procesu īstenošanā ir nepieciešami uzlabojumi. Atzinumā rekomendēts nodrošināt vienotas, specializētas institūcijas kompetenci šādu lietu izskatīšanā (kas izskatītu ne tikai valsts un pašvaldību iestādēs veikto vardarbību, bet arī privātajās iestādēs), kā arī stiprināt Bērnu aizsardzības centra kapacitāti izskatot administratīvā pārkāpuma lietas, uzlabojot pārkāpuma izmeklēšanas un pierādījumu iegūšanas kvalitāti.
- Tiesībsardze februārī ir nosūtījusi Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijai priekšlikumiem grozījumiem Bērnu tiesību aizsardzības likumā, lai stiprinātu bērnu **aizsardzību pret kaitīgu, tostarp seksualizētu un vecumam neatbilstošu saturu**. Tiesībsardze norādīja uz tiesiskā regulējuma robu situācijās, kad bērni tiek pakļauti viņiem neatbilstošam saturam un par to ir atbildīgas juridiskās personas (nav iespējams tām piemērot administratīvo atbildību). Tāpat tika rosināts likumā ietvert "erotiska rakstura materiāla" definīciju, jo šā skaidrojuma trūkums apgrūtina esošo normu piemērošanu praksē.

Dardedze

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

- Sadarbībā ar Centrs Dardedze LU turpina darbu projektā "Atbalsta pakalpojums gadījumos, kad bērns demonstrējis kaitējošu seksuālu uzvedību" ar mērķi palīdzēt skolām, bērniem un viņu ģimenēm risināt **kaitējošas seksuālas uzvedības gadījumus**.
- Sadarbībā ar britu universitāti "The London School of Hygiene & Tropical Medicine" turpinās darbs pie **Džimbas drošības programmas ietekmes pētījuma**.

PAPARDES ZIEDS

- Uzsākts **projekts "Runā?!"** ar mērķi nodrošināt vecākiem, profesionāļiem un jauniešiem daudzveidīgu un piemērotu seksuālās un reproduktīvās veselības (SRV) izglītības pasākumu īstenošanu, kā arī sekmēt vienlīdzīgu un savlaicīgu piekļuvi veselības veicināšanas un slimību profilakses pakalpojumiem visā Latvijā. <https://papardeszieds.lv/runa/>
- Projekta ietvaros "Papardes zieds" piedalās **Čē čē čempionātā**, lai jauniešiem sniegtu mūsdienīgu, atvērtu un drošu informāciju par seksuālo un reproduktīvo veselību. Projekta pieeja balstās uz jauniešu aktīvu līdzdalību – uzdrīkstēšanos domāt kritiski, paust savu viedokli un iesaistīties situācijās, kurās viņi jūtas brīvi un nepiespiesti, atšķirīgi no ierastās mācību vides.

CENTRS DARDEDZE

- Turpinās datu vākšana aptaujā "**Our voice**", lai apkopotu seksuālu izmantošanu piedzīvojušo cilvēku pieredzes Latvijā. (Aicinām dalīties ar anketu: <https://www.ourvoicesurvey.com/survey/latvian>).
- Kopš 2025. gada beigām latviešu valodā pieejama Somijas NVO "Protect Children" veidotā pašpalīdzības programma "**ReDirection**", kas paredzēta cilvēkiem ar tieksmi meklēt bērnu seksuālu izmantošanu saturošus materiālus internetā. Notiek

Dardedze

profesionāļu un plašākas sabiedrības informēšana.

<https://centrsdardedze.lv/programma-redirect/>

- Turpinām konsultēt pašvaldības, skolas, sporta un reliģiskās organizācijas bērnu seksuālas izmantošanas prevencijas jomā.
- Ikgadējā kampaņa plānota šī gada maijā par drošību attiecībās vecāku mērķauditorijai.
- Ikgadējā konference profesionāļiem plānota 23. septembrī.

